07/10/2022

Μουσείο Μπενάκη: Μεγάλη επετειακή έκθεση για τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Το Μουσείο Μπενάκη και το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, συνδιοργανώνουν την έκθεση «Μικρά Ασία: Λάμψη – Καταστροφή – Ξεριζωμός – Δημιουργία» υπό την αιγίδα της Προέδρου της Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου. Η έκθεση θα είναι ανοιχτή στο κοινό έως τις 12 Φεβρουαρίου 2023, στο Μουσείο Μπενάκη (Πειραιώς 138).

Η μεγάλη αυτή επετειακή έκθεση συνδιοργανώνεται από δύο σημαντικά ιδρύματα που εδώ και δεκαετίες διαφυλάσσουν τις μνήμες και μελετούν την εποποιία του μικρασιατικού ελληνισμού. Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, ένα από τα σημαντικότερα επιστημονικά ιδρύματα έρευνας της ιστορίας και του πολιτισμού της Μικράς Ασίας, φιλοξενεί το μοναδικό Αρχείο Προφορικής Ιστορίας, το οποίο

συγκροτήθηκε με βάση τις μαρτυρίες περισσοτέρων από 5.000 εκπατρισμένων μικρασιατών πρώτης γενιάς.

Το Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο του περιέχει σπάνιες ηχογραφήσεις, χειρόγραφα και έγγραφα. Αυτά τα πολύτιμα Αρχεία, η Βιβλιοθήκη, οι πολυάριθμες εκδόσεις καθώς και το επιστημονικό Δελτίο του Κέντρου συμβάλλουν καθοριστικά στον διάλογο μεταξύ της ελληνικής και της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας.

Οι συλλογές του Μουσείου Μπενάκη, ενός από τα τρία μουσεία που υποδέχθηκαν κειμήλια των κοινοτήτων κατά τη μετεγκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο, τεκμηριώνουν τη φυσιογνωμία του ελληνισμού της Μικράς Ασίας σε όλο το χρονικό και γεωγραφικό του εύρος παρουσιάζοντας την καθημερινή και επαγγελματική ζωή και τέχνη του. Τα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου διασώζουν σημαντικές μαρτυρίες από την πορεία της μικρασιατικής εκστρατείας και την εγκατάσταση των προσφύγων, ενώ εκθέματα της Πινακοθήκης Γκίκα τεκμηριώνουν τη συμβολή των μικρασιατών στον πολιτισμό του 20ού αιώνα.

Πέρα από τους δύο συνδιοργανωτές, στην έκθεση δανείζουν αντικείμενα και τεκμήρια 88 ιερές μητροπόλεις, μουσεία, αρχεία, φορείς, ιδρύματα, εταιρείες και αθλητικοί σύλλογοι, θεματοφύλακες της ιστορίας και του πολιτισμού του μικρασιατικού ελληνισμού, καθώς και 93 ιδιώτες, οι οποίοι συνεισφέρουν θησαυρούς από τις προσωπικές συλλογές και τα αρχεία τους. Ο πρωτοφανής αυτός αριθμός δημόσιων και ιδιωτικών συλλογών διασφαλίζει την ποιότητα και την ποικιλία του περιεχομένου, καθώς και τη μοναδικότητα της έκθεσης, η προετοιμασία και έρευνα της οποίας ξεκίνησαν το φθινόπωρο του 2018.

Την επιμέλεια της έκθεσης και των δύο εκδόσεων που τη συνοδεύουν, έχει η ιστορικός τέχνης Εβίτα Αράπογλου, σε στενή συνεργασία με τον Διευθυντή του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, ακαδημαϊκό Πασχάλη Κιτρομηλίδη, και τους ερευνητές του Κέντρου, τον Επιστημονικό Διευθυντή του Μουσείου Μπενάκη, Γιώργη Μαγγίνη, και τους επιμελητές του Μουσείου, καθώς και πολλούς ακόμη επιστημονικούς συνεργάτες.

Η δομή και το περιεχόμενο της έκθεσης

Περισσότερα από 1.100 εκθέματα και πάνω από 500 φωτογραφίες ζωντανεύουν την ακμή του ελληνισμού πριν τους διωγμούς, τη δραματική περίοδο 1919-1923 καθώς και την εγκατάσταση και ενσωμάτωση στην Ελλάδα. Ο επισκέπτης ξεκινά

το ταξίδι στη «λάμψη» του ελληνισμού της Μικράς Ασίας (πρώτη ενότητα) από την Ιωνία και τα δυτικά παράλια, προχωρά στην Καππαδοκία και τις νότιες επαρχίες, συνεχίζει διασχίζοντας τον Πόντο για να επιστρέψει προς δυσμάς, γύρω από την Κωνσταντινούπολη και καταλήγει στην Ανατολική Θράκη.

Την εποχή ακμής διαδέχονται η περίοδος των διωγμών, του τέλους του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου και των Συνθηκών, η περίοδος της ελληνικής απόβασης και της μικρασιατικής εκστρατείας, η «καταστροφή» του 1922, καθώς και η Έξοδος των προσφύγων (δεύτερη ενότητα).

Η τρίτη και τελευταία ενότητα της έκθεσης επικεντρώνεται στην εγκατάσταση και την ενσωμάτωση των εκπατρισμένων στην Ελλάδα, καθώς και στην επίδραση που η παρουσία τους είχε σε πολλούς τομείς της ελληνικής κοινωνίας. Τμήμα του επιλόγου της έκθεσης είναι αφιερωμένο στην ίδρυση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών το 1930 από τη Μέλπω και τον Οκτάβιο Μερλιέ.

Το χρονικό αυτό περιγράφεται μέσα από έργα τέχνης, εικόνες, εκκλησιαστικά, πολεμικά και προσωπικά κειμήλια, ενδυμασίες, κοσμήματα, χειροτεχνήματα, χάρτες, φωτογραφίες, αρχειακό και κινηματογραφικό υλικό, εφημερίδες, επιστολές, κάρτες, και πολλά άλλα τεκμήρια. Αποσπάσματα από προσωπικές μαρτυρίες συμπληρώνουν την αφήγηση, ζωντανεύοντας τις εικόνες και τα σιωπηλά αντικείμενα.

Οι συνοδευτικές εκδόσεις

Την έκθεση συνοδεύουν δύο πολυσέλιδες επετειακές εκδόσεις από το Μουσείο Μπενάκη και το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Η πρώτη, ο κατάλογος, αποτελεί αποτύπωση της έκθεσης και περιλαμβάνει τα εισαγωγικά κείμενα των ενοτήτων, τις φωτογραφίες όλων των εκθεμάτων και του αρχειακού υλικού με τον υπομνηματισμό τους, καθώς και αποσπάσματα από τις μαρτυρίες. Η δεύτερη έκδοση είναι μια συλλογή κειμένων ερευνητών και συγγραφέων για τα θέματα που συνδέονται με την ιστορία και τον πολιτισμό του μικρασιατικού ελληνισμού. Και οι δύο εκδόσεις κυκλοφορούν και σε αυτοτελείς εκδόσεις στην αγγλική γλώσσα.

Παράλληλες εκδηλώσεις

Καθ’ όλη τη διάρκεια της έκθεσης πραγματοποιείται σειρά εκδηλώσεων με ξεναγήσεις, ομιλίες, προβολές και μουσικές βραδιές, οι οποίες ανακοινώνονται ανά μήνα.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα

Το Τμήμα Εκπαίδευσης του Μουσείου Μπενάκη σχεδιάζει μια σειρά δράσεων για διαφορετικές ομάδες κοινού προσκαλώντας στην έκθεση μαθητές και εκπαιδευτικούς, εφήβους αλλά και ενήλικους επισκέπτες με δυσκολίες πρόσβασης. Υποδέχεται τις σχολικές ομάδες Ε΄ Δημοτικού έως Γ΄ Λυκείου με εκπαιδευτικά προγράμματα κάθε Τρίτη και Πέμπτη από τις 22 Σεπτεμβρίου έως και τις 9 Φεβρουαρίου 2023. Δείτε σχετικά εδώ: https://bit.ly/3V93alR

Στο επίκεντρο της αναζήτησης με τους μαθητές βρίσκεται η ιδιαιτερότητα του ελληνισμού της Μικράς Ασίας και η ιστορία του. Ο πλούτος του αρχειακού υλικού, των κειμηλίων, των έργων τέχνης και των μαρτυριών που εκτίθενται στη μεγάλη επετειακή έκθεση αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για να πλησιάσουμε την καθημερινή ζωή των ελληνικών κοινοτήτων, τον ξεχωριστό πολιτισμό τους με τις ομοιότητες και τις διαφορές που επέβαλε η γεωγραφία, η οικονομική δραστηριότητα και η ιστορική πορεία κάθε περιοχής.

Αποτελεί, επίσης, αφορμή για να διερευνήσουμε τις ευρύτερες συνθήκες που οδήγησαν στη σύγκρουση και την τόσο βίαιη καταστροφή του κόσμου αυτού αλλά και να διαπιστώσουμε τη δημιουργική δυναμική με την οποία εγκαταστάθηκαν οι μικρασιάτες πρόσφυγες στο ελληνικό κράτος το 1922. Εξίσου σημαντική, μέσα από τις αφορμές που προσφέρει το υλικό της έκθεσης, είναι η προσέγγιση διαχρονικών εννοιών, χάρη στις οποίες η ιστορία συνδέεται αναπόφευκτα με το παρόν, όπως ανθρώπινα δικαιώματα, απώλεια, ατομική και συλλογική ταυτότητα, αποδοχή και ξενοφοβία, αποκλεισμός και ενσωμάτωση.

Για το εφηβικό κοινό πραγματοποιούνται σαββατιάτικα εργαστήρια, ενώ ειδικά σχεδιασμένες περιηγήσεις προσκαλούν επισκέπτες με δυσκολίες πρόσβασης.

Οι δημιουργίες του Πωλητηρίου

Το Πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη, αντλώντας έμπνευση από την επετειακή έκθεση, έχει ετοιμάσει μία πλούσια συλλογή αντικειμένων με νέες δημιουργίες αλλά και αντίγραφα σημαντικών εκθεμάτων. Έργα τέχνης, εκκλησιαστικά κειμήλια, κοσμήματα και χειροτεχνήματα από τη λαμπερή παρουσία των Ελλήνων στην Ιωνία, την Καππαδοκία, τον Πόντο, την Πόλη και την Ανατολική Θράκη μετατρέπονται σε χρηστικά και διακοσμητικά αντικείμενα από έμπειρους τεχνίτες και σύγχρονους σχεδιαστές, συνεργάτες του Πωλητηρίου.

Κοσμήματα, μικροαντικείμενα από ασήμι, μπρούντζο και γυαλί, υφαντά και

μεταξωτά μαντήλια, κουτιά, εκτυπώσεις και διάφορα χαρτικά, αντικατοπτρίζουν την ακμάζουσα πνευματική και κοινωνική ζωή του μικρασιατικού ελληνισμού μέσα στους αιώνες. Ξεχωριστό μέρος της συλλογής αποτελούν κεραμικά πιάτα και σκεύη εμπνευσμένα από έργα μικρασιατών δημιουργών, κυρίως από την περιοχή της Κιουτάχειας.

Επίσης, στο Πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη / Πειραιώς 138 θα διατίθενται σπάνιες εκδόσεις σχετικές με τη θεματική της έκθεσης, καθώς και μία επιλογή από το σημαντικό εκδοτικό έργο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Κεντρική φωτογραφία: https://digitalculture.gov.gr/